

ΑΣΑΛΕΥΤΟ ΘΕΜΕΛΙΟ (Φώτης Κόντογλου)

Categories : [BIBΛΙΑ](#)

Date : Ιουνίου 5, 2006

ΠΡΟΤΑΣΗ ΒΙΒΛΙΟΥ:

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΚΡΙΤΑΣ, 1993

Διαβάστε δύο κεφάλαια από το βιβλίο:

Οι ανάξιοι κληρικοί βλάπτουν την Εκκλησία

Δυστυχώς όπου σταθή κανείς ακούει επικρίσεις και παράπονα για τους κληρικούς μας για την αδράνεια της Εκκλησίας μας. Αυτό στενοχωρεί και θλίβει κάθε Ορθόδοξο Χριστιανό και πολύ περισσότερο εκείνους που έχουν πιο στενούς πνευματικούς δεσμούς με την Εκκλησία.

Η αλήθεια είναι ότι εξ' αιτίας κάποιων αναξίων κληρικών γενικεύεται ή δυσφήμιση της Εκκλησίας και πως εξογκώνονται τα παραστρατήματα των ιερωμένων, κι' αυτό είναι φυσικό, επειδή ο λαός έχει την απαίτηση οι κληρικοί να είναι χωρίς κηλίδα, αλλιώς δεν τους αναγνωρίζει για πνευματικούς οδηγούς του. Οι πολλοί δεν είναι σε θέσι να ξεχωρίσουν το πρόσωπο από το πνευματικό λειτούργημα που κάνει και επηρεάζονται τόσο πολύ από κάποιο σκάνδαλο που φημολογείται για έναν ιερωμένο, ώστε γίνονται άπιστοι, δεν πατούν πια σε εκκλησία και είναι πολύ δύσκολο έναν τέτοιο αγανακτισμένο αποστάτη να τον συμφιλιώσει κανείς με την Εκκλησία. Μήτε ένας Χρυσόστομος μπορεί να κάνει ένα τέτοιο κατόρθωμα. Αφήνω πως όποιος επιχειρήσει να μετατρέψει έναν τέτοιον άνθρωπο από την απέχθεια που πήρε για την θρησκεία, θα βρή τον μπελά του και μπορεί ν' ακούσει ότι "κι' αυτός είναι υποκριτής, γιατί σκεπάζει τις αθλιότητες των παπάδων". Οι τέτοιοι άνθρωποι, αν δεν γίνουν ολότελα άθεοι, πηγαίνουν και γίνονται χιλιαστές ή ευαγγελιστές ή παπικοί ή προτεστάντες.

Τα σκάνδαλα των ρασοφόρων μας είναι η σπουδαιότερη αιτία που πληθαίνουν οι αιρετικοί, και μάλιστα, αυτοί οι νέοι προσύλητοι γίνονται φανατικώτατοι μέσα στην αίρεση που προσχωρούν, αηδιασμένοι από τους ανάξιους ιερωμένους μας. Για τούτο πρέπει να τρέμουν οι κληρικοί μην τυχόν ακουστή το παραμικρό σε βάρος τους, γιατί οι ψυχές που χάνονται θα ζητηθούν μια μέρα απ' αυτούς. Ο Χριστός είπε στους μαθητές του ότι αυτοί είναι το φως του κόσμου και το άλας της Γης, και ότι πρέπει να λάμψει το φως τους εμπροσθεν των ανθρώπων για να ιδούνε τα καλά έργα τους και δοξάσουν τον πατέρα τον εν τοις ουρανοίς. Λοιπόν, κι' όταν γίνεται το ανάποδο, δηλαδή όταν οι άνθρωποι βλέπουν τα κακά έργα τους, αντί να δοξάσουν το Θεό, θα τον βλασφημήσουν. Και αιτία θα είναι όχι οι άθεοι, όχι οι εχθροί του Χριστού, αλλά οι ίδιοι οι μαθητές και αντιπρόσωποι του στον κόσμο, "οι κεχρισμένοι".

Πάντα, σε κάθε εποχή, υπήρχαν οι ανάξιοι κληρικοί, κοντά στους αγίους ρασοφόρους. Αλλά σήμερα το πράγμα χειροτέρεψε κατά πολύ. Μία από τις πολλές αιτίες αυτής της θλιβερής καταστάσεως είναι ότι γίνονται συχνά κληρικοί κάποιοι άνθρωποι που δεν έχουν κλίση στην θρησκεία και που γι' αυτούς το ρασοφορέιν είναι ένα επάγγελμα. Ο ιερέυς όχι μοναχά πρέπει να έχει κλίση στην θρησκεία, αλλά να φλέγεται από πίστη και αγάπη προς τα θεία, να είναι "τω πνεύματι ζέων", όπως λέγει ο Ευαγγελιστής Λουκάς. Και να τελεί την θείαν μυσταγωγία με τέτοια κατάνυξη, που πολλές φορές να δακρύζει μπροστά στην Αγία Τράπεζα, ιερουργώντας με φόβο και τρόμο. Ενώ πολλοί από τους σημερινούς ρασοφόρους, αντί η ευσέβεια τους και η κατάνυξη τους να συνεπάρη τους εκκλησιαζομένους, τους παγώνει η ατονία, η αδιαφορία και η ψυχρότητα με την οποία εκτελούν την ιεροτελεστίες. Σ' αυτό συνεργεί και η άθλια θυμελική μουσική που ακούεται σε πολλούς ναούς αντί για ψαλμωδίες...

Επειδή λοιπόν λείψανε από την Εκκλησία μας ιερωμένοι που έχουν φωτιά μέσα τους, η Εκκλησία αυτή δεν μπορεί παρά να βραδυπορή, ασυγκίνητη κι' αδιάφορη για όσα θα έπρεπε να την ενδιαφέρουν ζωηρά, αδιάφορη για ότι το ποίμνιο της σκανδαλίζεται και δοκιμάζεται σκληρά η πίστη του από τα καμώματα μερικών ιερωμένων, αδιάφορων για την παραμόρφωση της ιεράς παραδόσεως, αδιάφορη για τα τέκνα της που την αρνιούνται, για να πυκνώσουν τις τάξεις των διαφόρων αιρετικών, με κίνδυνο αυτή η αιμοραγία της να καταντήση θανάσιμη γι' αυτήν.

Ο τρόπος με τον οποίον θα μπορούσε να διορθωθεί τούτη η πολύ θλιβερή κατάσταση, φανερώνεται από τα παραπάνω συμπτώματα ότι είναι πολύ απλός, είναι όμως και πολύ δύσκολη η θεραπεία της. Γιατί για την Εκκλησία του Χριστού δεν υπάρχει κανένα φάρμακο, ούτε καμμιά μαγική ράβδος, αφού η ίδια έχει έργο της την καθοδήγηδη και την σωτηρία των ανθρώπων.

Η θεραπεία βρίσκεται στα χέρια της, και είναι η κάθαρσή της από στοιχεία κακά για την ύψιστη αποστολή της. Όταν γίνη, ακόμα και σχετικά, μια τέτοια κάθαρση, θα μπορέσουν να καταταχθούν στην υπηρεσία της αγνοί και άξιοι κληρικοί, με βαθιά πίστη και με ανιδιοτέλεια, " τω πνεύματι ζέοντες", για τους οποίους θα είναι "ως αγαπητά τα σκηνώματα του Κυρίου των δυνάμεων". Και όταν γίνη αυτή η επάνδρωση της Εκκλησίας μας με στοιχεία σοβαρά, εκλεκτά και αξιοσέβαστα, τότε το ιερό δέντρο της Εκκλησίας θα παρουσιασθή, μέσα σε λίγα χρόνια, κατάφορτο από

καρπούς "ως κατάκαρπος ελαία" προς χαράν των πιστών Ορθοδόξων, και προς δόξαν του Θεού.

Τότε θα λείψη αυτό το θανατερό μούδιασμα, που την κατέχει σήμερα κι' η απίστευτη αδιαφορία της για όσα την αφορούν, ακόμα και για ζητήματα ζωής και θανάτου γι' αυτήν. Οι καλοί εκπρόσωποι της θα στέκονται ανύστακτοι φρουροί της, ημέρας και νυκτός, και τότε θα λάμψη το ανέσπερο φως της Ορθοδόξου πίστεως μέχρι περάτων της Οικουμένης, μέσα στο σκοτάδι που πλακώνει σήμερα τον κόσμο. "Ίδού νυν καιρός Ευπρόσδεκτος" για να γίνη αυτό.

Αλλά " η βασιλεία του Θεού βιάζεται και οι βιασταί αρπάζουσιν αυτήν". Η Εκκλησία του Χριστού πρέπει να έχει υπηρέτες που να είναι αφοσιωμένοι σ' αυτήν και έτοιμοι για θυσίες, κατά το ματωμένο υπόδειγμα του σταυρωμένου αρχηγού της.

Η Εκκλησία του Χριστού πρέπει να υπηρετείται και να φυλάγεται από ψυχές ηρωϊκές που να είναι έτοιμες όχι μόνον για θυσίες υλικές και σωματικές, αλλά και για πνευματικές, που είναι ίσως πιο δύσκολες. Τέτοιες θυσίες είναι το να ταπεινώνεται ο ένας μπροστά στον άλλον, το να μη λογαριάζει το συμφέρον του, το να βάζει το καλό και την προκοπή της Εκκλησίας απάνω από τη δική του, το να θυσιάζεται ως καλός ποιμήν για τα πρόβατα του Χριστού κ.τ.λ.

Όλα αυτά δεν μπορεί να τα έχει ένα ιερωμένος, αν δεν έχει πίστη φλογερή και ατράνταχτη και θερμουργό κι αν δεν πιστεύη ότι "ουκ έχει μένουσαν πόλιν, αλλά την μέλουσαν επιζητεί".

Μια Ορθόδοξη Ελληνική Εκκλησία, που θα έχει τέτοιους άγρυπνους και αδέκαστους φρουρούς, θα είναι η κιβωτός της Αλήθειας, που θα πλέη απάνω στα θολά κι' αφρισμένα νερά του παγκόσμιου Ωκεανού της αμαρτίας και απωλείας.

Πόσο πάσχουμε, πόση θλίψη νοιώθουμε, κάθε φορά που θα παρουσιασθή κανένα

σκάνδαλο σε βάρος κάποιου κληρικού! Αν ήτανε τρόπος να πέφτουν σε μας οι κατηγορίες, αντί σ' εκείνους, σ' εμάς που οι πράξεις μας δεν αντανακλούν την Εκκλησία.

Ο ευλαβής Λαός μας δεν αισθάνεται την ανάγκη να ακούη βαθυστόχαστες θεολογίες με πανεπιστήμια και με διπλώματα, ούτε παγκόσμια συμβούλια και "διαλόγους". Ο πόθος του είναι να ακούση ότι υπάρχει κάποιος ρασοφόρος, ιερέυς ή καλόγερος, που έχει καθαρή ζωή, ας είναι και αγράμματος. Τόση είναι η διψα του για αγιότητα, που φτάνει να είναι ένας ιερωμένος μονάχα ενάρετος, και τον λένε άγιον.

Πιστεύουμε ότι η Ορθόδοξος Εκκλησία είναι ο φύλακας της Αλήθειας του Χριστού, ο μόνος φύλακας. Αν φανούμε ανάξιοι να έχουμε αυτόν τον θησαυρό, θα χάσουμε, θα τον πάρη ο Κύριος από τα χέρια μας, όπως απέτρεψε το πρόσωπο του, τον παλαιό καιρό, από τους Εβραίους.

Και ότι η Εκκλησία μας κατέχει την αλήθεια αυτή, το φανερώνουν, χωρίς να θέλουν, ακόμα και οι παπικοί, που κατά τα τελευταία χρόνια εκδηλώνουν το θαυμασμό τους για τα πατερικά μας κείμενα, για την υμνολογία μας και για την υμνογραφία μας, και γενικά για την λατρεία μας. Αυτό είναι σαν να ομολογούν ότι η Εκκλησία μας είναι "η Μία Καθολική και Αποστολική Εκκλησία" κι ότι αυτά που αναφέραμε παραπάνω, είναι η έκφρασις της πνευματικής ουσίας της, ότι είναι το καθρέφτισμα της στον αισθητό κόσμο. Και δεν μπορεί το καθρέφτισμα της παρά να έχη ανταπόκριση με εκείνο που καθρεφτίζεται και μάλιστα να είναι μια αδύνατη σκιά του.

Ας παρακαλούμε, λοιπόν, νύχτα-μέρα, και με δάκρυα τον Κύριο να μη μας στερήση από το αθάνατο αυτό στεφάνι που έβαλε απάνω στο κεφάλι μας, και που τα άφθορα άνθη του ποτισθήκανε από το άγιον αίμα μυριάδων μαρτύρων, από καταβολής Χριστιανισμού. Κι' ας κράξουμε με κλαυθμό: "Μη αποστρέψεις το πρόσωπο Σου από του λαού σου, ότι θλίβεται. Ταχύ επάκουσον αυτού, πρόσχες τη Εκκλησία Σου και λύτρωσον αυτή".

Το ράσο και τα γένεια

Πολλά έχουν γραφή για τα ράσα και τα γένια των κληρικών. Οι περισσότεροι απ' εκείνους που δεν τα χωνεύουνε, είναι κάποιιοι που θέλουνε να φαίνονται ελεύθεροι και νεωτεριστικά πνεύματα. Αυτοί όλοι είναι πάντα "πρακτικοί" άνθρωποι, που κρίνουνε τα της θρησκείας με το πρακτικό και πεζό μυαλό τους, ενώ η χριστιανική θρησκεία δεν έχει καμιά σχέση με τα πρακτικά μυαλά, γιατί είναι η βαθύτερη ποίηση, η άβυσσος της ποίησης. Η κακοδαιμονία της Εκκλησίας μας έχει την αιτία της, κατά την γνώμη μου, στο ότι λείψανε απ' αυτήν οι ποιητικές ψυχές, με την πραγματική σημαία της ποίησης, και γέμισε από "πρακτικούς ανθρώπους, ήγουν από ξεραίλα και το μέγα έλεος.

Να βάλη κανείς με τον νου του και ν' απορήσει τι σχέση έχουν αυτοί οι "θετικοί και πρακτικοί" άνθρωποι, οι λεγόμενοι φρόνιμοι και έξυπνοι, με τον Χριστό, που είπε τα παρακάτω λόγια: "Αν δεν γυρίσετε πίσω και γίνετε σαν τα παιδιά, δεν θα μπείτε στην βασιλεία των ουρανών.- μην φροντίζετε τι θα φάτε και τι θα πιήτε και τι ρούχο θα φορέσετε.- Εγώ σας λέγω μην αντισταθείτε στον πονηρό, αλλά όποιος σε χτυπήσει από το δεξί μάγουλο σου, στρέψε και τ' άλλο.- Μακάριοι όσοι καταδιώκονται για μένα. - Αγαπάτε τους εχθρούς σας.- Μη θησαυρίζετε θησαυρούς απάνω στη γη.- Εμπάτε από την στενή πύλη, γιατί είναι στενός και θλιμμένος, ο δρόμος που πηγαίνει στη ζωή, κ' είναι λίγοι που τον βρίσκουνε.- Αφήστε του νεκρούς να θάψουν τους πεθαμένους τους.- Δεν ήλθα να φέρω ειρήνη αλλά μάχαιρα.- Η βασιλεία του Θεού παίρνεται με τη βία κ' οι βιαστές την αρπάζουνε".

Ποια σχέση μπορούνε να έχουνε αυτά τα πράγματα κι' άλλα πολλά που είπε ο Χριστός, με το πρακτικό μυαλό; Το πρακτικό μυαλό κοιτάζει ποιο είναι το συμφέρον και το ωφέλιμο για την υλική ζωή και για την ασφάλειά της. δε μπορεί να πετάξει ελεύθερο εκεί που το καλεί ο Χριστός. Μια θρησκεία που παραγγέλνει κάποια πράγματα που είναι ολότελα ανάποδα από ό,τι νοιώθει το πρακτικό μυαλό, μπορεί να είναι για πρακτικούς ανθρώπους; Πώς να παραδεχθή ο πρακτικός άνθρωπος πώς δεν ωφελείται σε τίποτα αν κερδίσει τον κόσμο ολον; Πώς, αυτός ο θετικός άνθρωπος να θυσιάσει όλα τα χεροπιαστά τούτου του κόσμου, κυνηγώντας τους ίσκιου της μέλλουσας ζωής; "Οι βιαστές αρπάζουνε τη βασιλεία του Θεού", λέγει ο

Χριστός. Μπορεί να είναι βιαστής ο πρακτικός άνθρωπος, που τα μετρά όλα και δεν ρισοκινδυνεύει ποτέ; Πρακτικοί ήτανε οι Φαρισαίοι, οι Ρωμαίοι, ο ίδιος ο Ιούδας, που φρόντιζε τόσο πολύ για το γλωσσοκόμο. Ο πρακτικός άνθρωπος δε μπορεί να μην είναι καχύποπτος, πονηρός, κι' ο Χριστός είπε στους Ιουδαίους: "Πώς μπορείτε να μιλάτε αγαθά, αφού είστε πονηροί"; Η Σαμαρείτιδα δε καταλάβαινε τι της έλεγε ο Χριστός, επειδή το μυαλό της ήτανε πρακτικό, και σε καιρό που της μιλούσε για "το ύδωρ το ζων το αλλόμενον εις ζωήν αιώνιον", αυτή μιλούσε για το φυσικό νερό, "για να μη διψά, και να πηγαίνη στο πηγάδι να τ' ανεβάζη με τον κουβά", "ίνα μη διψώ, μηδέ έρχομαι ενθάδε αντλείν".

Πρακτικοί ήτανε οι Εβραίοι της Παλαιάς Διαθήκης, κολλημένοι στο επίγειο συμφέρον, και γι' αυτό, όσα τους υποσχέθηκε ο Θεός, τις "επαγγελίες", τις καταλαβαίνανε για υλικές με το υλικό φρόνημα τους. "...

Λοιπόν, οι πρακτικοί άνθρωποι, που είναι και μικρολόγοι, τα ζητήματα της θρησκείας τα βλέπουνε και τα κρίνουνε με τον ωφελιμιστικόν τρόπο που δουλεύει το μυαλό τους. Αυτοί είναι που αγαπάνε τις καινοτομίες στη λατρεία και σε όλα τα εκκλησιαστικά πράγματα. Αυτοί θέλουνε τη συντόμεψη των ακολουθιών, αυτοί δείχνουνε υπερβολική φροντίδα για τα αναπαυτικά καθίσματα του ναού, για την εξωτερική τάξη και καθαριότητα, για τον συγχρονισμό της λατρεία με ευρωπαϊκή μουσική, με φυσική σαρκική εικονογράφηση, με την αλλαγή του κάθε τι που βαστά από την παράδοση, με την κατάργηση τελετουργικών διατάξεων, και τέλος, με την αλλαγή της εξωτερικής μορφής των κληρικών: Κατά την γνώμη τους το ράσο πρέπει να καταργηθή, κι' ο παπάς να φορά πανταλόνι και σακκάκι όπως όλοι οι άνδρες, πρέπει οι ιερείς να κόψουν τα μαλλιά και τα γένεια τους, να ξουρίσουνε το μουστάκι τους, "για να είναι καθαροί". Βλέπετε πως οι πρακτικοί άνθρωποι προσέχουνε πολύ, 'όπως είπα και πριν, "το έξωθεν του ποτηρίου και της παροψίδος". Λοιπόν, με τις σοφές και βαθυστόχαστες υποδείξεις τους δεν θα είναι παραμελημένοι και λεροί σαν τον άγιο Γιάννη, σαν τον άγιο Αντώνιο, σαν τον άγιο Χρυσόστομο, σαν τον άγιο Κοσμά του Αιτωλό με την γιδότριχα, αλλά θα κάνουνε ταχτικά το μπάνιο τους, θα συχνοξουρίζονται, και θα μοσκοβολούνε, όπως όλοι οι σημερινοί πολιτισμένοι, ακόμα κ' οι γκάγκστερς, οι μεγάλοι απατεώνες, οι άνθρωποι των πάρτυ, των ιπποδρομίων, των πλαζ, κλπ.

Έγραφα πολλές φορές για την περιβολή των ιερωμένων και για την εξωτερική όψη τους, απ' αφορμή κάποιων "πρακτικών" νεωτεριστών που κόπτονται για "την

αναχρονιστική και βάρβαρη αμφίεσή τους και για την ασχήμια (πόση ευαισθησία και καιλαισθησία!) των μαλλιών και των γενιών των". Δεν θα ξαναγράψω όσα έγραψα άλλη φορά, περασπίζοντας την εξωτερική μορφή των κληρικών μας από την άποψη της παράδοσης. Τούτο μονάχα θα πω τώρα σχετικά με την παράδοση στο ντύσιμο του κλήρου μας: Ας φαντασθή όποιος θέλει, αν μπορή να σταθή πια τίποτε ελληνικό, από τη μέρα που θα εμφανισθή ο παπάς στο χωριό με σακκάκι και με πανταλόνι, με γραβάτα και με ρεπούμπλικα, ξουρισμένος και μαδημένος, όπως είναι μερικοί που έρχονται από το εξωτερικό, και αηδιάζει κανένας να βλέπη ξουρισμένους σβέρκους, μάγουλα σαν καθαρισμένα αυγά, προγούλια, έκφραση τραπεζίτη ή οπερατέρ του κινηματογράφου, χειρονομίες και φωνές της πιάτσας, κλπ.

Σήμερα θα πω λίγα λόγια μονάχα για το ράσο και για τα γένεια, "από αισθητικής απόψεως", όπως λένε κ' οι αισθητικοί, επειδή οι νεωτεριστές που φωνάζουνε πως πρέπει να καταργηθούνε, λένε πως αηδιάζουνε από την ασχήμια του ράσου και των γενείων, και πως όσα λένε τα λένε εν ονόματι "της καλαισθησίας"

Και πρώτα - πρώτα ποια είναι η καλαισθησία στα θρησκευτικά και εκκλησιαστικά πράγματα; Σ' αυτά δεν υπάρχει "καλαισθησία" κατά τα γούστα του κόσμου, αλλά είναι καλό και έμορφο ό,τι είναι ευπρεπές και σεμνό, ό,τι είναι πρόπον στο πνευματικό αξίωμα του ιερέως. Όπως η μορφή που έχουνε τόσα αντικείμενα είναι σχετικά με την εκκλησία, κτίρια, εικόνες, ψαλμός, σκεύη, βιβλία, άμφια, που είναι τέτοια, ώστε να ανεβάζουν τον νουν και την καρδιά του πιστού στον πνευματικό κόσμο, σαν να είναι σύμβολα ιερά και υπομνήματα στον λόγο του Θεού, "αναγωγικά" από τον υλικό στον φθαρτό κόσμο στον πνευματικό και άφθαρτον της βασιλείας των ουρανών, έτσι και η αμφίεση κ' η όψη των κληρικών, πρέπει να δείχνη το πνευματικό αξίωμά τους. Από τους αρχαίους που ζούσαν προ Χριστού, οι ιερείς, οι μάντεις, οι πυθίες, είχανε ιδιαίτερη στολή κ' οι άντρες είχανε και γένεια και μαλλιά, ώστε να δυναμώνη με τη μορφή και το πνευματικό επιβάλλον τους. Οι Έλληνες που εκτιμήσανε τη μορφή μέχρι λατρείας, δίνανε μεγάλη προσοχή σ' αυτά που τα νομίζουνε "άνευ σημασίας και πάρεργα" οι ευρύνοες και ελευθερόφρονες πρακτικοί χριστιανοί με το θετικό μυαλό τους. Τουλάχιστον δεν φαντάζονται πως κ' ένα λιοντάρι στη φυσική του κατάσταση του, που το στόλισε ο Θεός με τη μεγαλοπρέπεια της χαίτης του, θα γίνη σαν ένα ψωρόσκυλο, αν το κουρέψουνε; Μήτε ένα τόσο πρακτικό πράγμα δεν βάζουνε στον νου τους αυτοί οι "πρακτικοί" κύριοι; Μα τέτοια κεφάλια δεν γεμίζουνε μήτε με χίλια πράγματα που μπορεί να πη κανένας απάνω σ' αυτό το θέμα.

Αλλά όπως είπα και παραπάνω, ας πάρουμε το πράγμα κι' από τη μεριά "της καλαισθησίας", γιατί τώρα τελευταία οι πρακτικοί νεωτεριστές γυρίσανε το τραγούδι του ράσου και των γενειών στην αισθητική, ίσως επειδή η εποχή μας που είναι η πιο ακαλαίσθητη, δίνει μεγάλη σημασία στην "αισθητική" και στο "στο καλό γούστο".

Θά' θελα να γράψω ένα φυλλάδιο ολόκληρο που νάχη για τίτλο "Η ακαλαισθησία ομιλούσα περί αισθητικής". Να το γράψω μάλιστα στην καθαρεύουσα, ώστε να είναι σύμφωνο με κείνους που μου δώσανε αφορμή για να γράψω.

Λοιπόν, ποιοι είναι αυτοί που αποτροπιάζονται το ράσο και τους γενειοφόρους ιερείς, στόνομα της καλαισθησίας; Απάντηση; Κατά κανόνα είναι οι πιο ακαλαίσθητοι, οι άνθρωποι του "κακού γούστου", που δεν έχουνε καμία σχέση με την τέχνη, και μήτε καν με τη συνηθισμένη καλαισθησία. Μπήτε στα σπίτια τους και στα γραφεία του και θα φρίξετε. Αρχιτεκτονική, έπιπλα, εικόνες, βιβλία, βάζα, πολύφωτα, όλα σε σπρώχνουνε να βγης έξω. Εκείνο που θα σου κάνη τη μεγαλύτερη εντύπωση, είναι κανένα ελεεινό κάντρο με ελεεινότερη κορνίζα, κρεμασμένο απάνω από το γραφείο ή από το κρεβάτι, που θα παριστάνη κενέναν "γλυκύν Ιησούν" γεμάτον ζαχαρίνη, μ' εκείνο το μειδίαμα που παραγγέλνουν οι φωτογράφοι στους πελάτες μπροστά στο φακό, με ρεφλεδάκια στο πρόσωπο, με μαλλιά που έχουνε γίνει μπούκλες στο κομμωτήριο, με κινηματογραφικές χειρονομίες κλπ. Το ιδεώδες τους είναι μία λιθογραφία της πεντάρας, που της έχουνε δώσει μεγάλη διάδοση, και που παριστάνει τον Χριστόν σαν "αστέρα" του Χόλλυγουντ, ή ένα άλλο ζωγραφικό μπακλαβούργημα, που παρουσιάζει "τον Χριστό με παιδιά", άξιο για γούστο παραμάνας, καθώς κι' άλλα τέτοια που βρίσκονται κρεμασμένα στα κορνιζοπωλεία. Ύστερ' από τέτοιο χάλι αξιοδάκρυτο, έχουνε το κουράγιο να κάνουνε τον προφέσσορα της αισθητικής, και να οδύρονται για την ασχήμια των γενειών, εν ονόματι της υψηλής καλαισθησίας.

Όποτε τυχαίνει να συναπαντήσω κανέναν παπά, και προ πάντων αν τύχη να είναι ευμορφάνθρωπος, στέκουμαι και τον θυμάζω για την μεγαλοπρέπεια του, για το επιβάλλον και μαζί για την σεμνότητα που έχει η όψη του, και για την εμπιστοσύνη που έχει το παρουσιαστικό και η αμφίεσή του. Ιερό πρόσωπο! Αλλά και τι γραφικότητα έχει όλο το παράστημά του. Είμαι ζωγράφος, το μάτι μου είναι ακονισμένο στο τι είναι γενικά το έμορφο, κι' όχι μοναχά δεν βρίσκω κανένα ψεγάδι

απάνω του, αλλά και τον θαυμάζω. Και να συλλογίζεσαι πως υπάρχουν κάποιοι Έλληνες, και θεολόγοι μάλιστα, που ξυνίζουνε τα μούτρα τους, που τον βρίσκουνε "αντισταθμικόν"! Αντισταθμικόν βρίσκουνε τον Όμηρο, τον μάντη Τειρεσία, τον Μέντορα, τον Αχιλλέα με τα μαύρα στριφτά γένια, τον Θεμιστοκλή, τον άγιο Βασίλειο, τον άγιο Λουκιανό που τον είδε και τάχασε ο σκληρός Διοκλητιανός, τον άγιο Νικόλαο, τον Κωνσταντίνο τον Παλαιολόγο, τον Θανάση Διάκο, τον Παπαφλέσσα, τον Ησαΐα Σαλώνων, τέλος βρίσκουνε άσχημο τον πνευματικό λέοντα με την φυσική χαίτη του, και έχουνε για όμορφον εκείνον τον μαδημένον, που είναι σαν το κριάρι που το κουρέψανε και γίνηκε αγνώριστο, με τα στραβά ποδάρια του, με το λαιμό της γαλοπούλας και με το κωμικό μούσι! Μη χειρότερα! Πού μπορεί να φτάσει ο άνθρωπος από ξιπασιά για να φανή ευρωπαϊσμένος! Εμείς που κάτι γομάμε από τέχνη, νοιώθουμε αυτά τα αισθήματα, κ' οι απελέκητοι και κακόγουστοι "αχαλούν για την άκομψον και βάρβαρον εμφάνισιν των κληρικών"! Ποιοί; εκείνοι που το μάτι τους θέλει να βλέπει τριμμένα κι' ανέκφραστα σχήματα.

Αλλά και κακοφτιαγμένος να είναι ο παπάς, με το ντύσιμό του παρουσιάζεται ευπρεπισμένος, παρά αν φορούσε σακκάκια και πανταλόνια: με τα γένια και τα μαλλιά κρύβονται οι ασχήμιες του κεφαλιού, τα προγούλια, οι σβέρκοι, τα πλατειά χείλια, τα παχειά μάγουλα. Βάλε και το καλυμαύχι, που είναι ένα θαυμάσιο κάλυμμα, και που γίνεται πιο θαυμάσιο με το επανωκαλύμαυχο*. Τα κουσούρια (ελαττώματα) πάλι που έχει τυχόν το σώμα ενός κληρικού κρύβονται και μετασχηματίζονται από τα ράσα, οι κοιλιές, τα στραβά πόδια, τα μακρυνά χέρια, η καμπούρα, κ.ο. Όλα ντύνουνται με ευπρέπεια και πνευματική αρχοντιά, μπροστά στα στενά και στα μεσάτα των καθολικών, τα κλος και τα μοδιστράδικα πλισσέ. Οι παπάδες μας είναι σαν πνευματικοί άρχοντες. Δόξα σοι ο Θεός που βλέπουμε ακόμα τέτοιες βιβλικές μορφές στον αιώνα της μονοτονίας, της ανέκφραστης ομοιομορφίας και της αντιπνευματικής πεζότητας! Ωστόσο, κ' εκείνοι που δεν χωνεύουν τα μαλλιά και τα ράσα, μιλούμε συχνά με γεροντοκοριτσιστική έκσταση για κάποιες "βιβλικές μορφές". Θέλεις μήλον έπαρε, θέλεις κυδώνι λάβε, που λέγει και η παροιμία.

Το πόσο στολίζουν τα γένεια ένα ιερό πρόσωπο και του δίνουν ευπρέπεια και πνευματικό αξίωμα, το δείχνει ανάμεσα σε άλλα και το άγαλμα του Μωϋσή από τον Μιχαήλ Αγγελό. (Το γράφω αυτό για τους δυτικόπληκτους). Ενώ κατά την αρχαία παράδοση ο Μωϋσής παριστάνεται σπανός με λίγες αραιές τρίχες στο πηγούνι, ο Μιχαήλ Αγγελός, δηλ. ένας τεχνίτης κατόλικος, που έβλεπε γύρω του ξουρισμένους κληρικούς, τον έκανε με μακρυνά και μπλεγμένα γένεια και με πολλά σγουρά μαλλιά, για να δώση χαρακτήρα υπερανθρώπου και ιερατικόν, όπως στον Σαβαώθ, στους Πατριάρχες και στ' άλλα σεβάσμια πρόσωπα της Αγίας Γραφής.

Κάποιος γνωστός μου κληρικός που ταξίδεψε πριν από λίγα χρόνια στη Συρία και στο Λίβανο, μού 'λεγε πως του είπε ένας αρχιμανδρίτης Σύρος πως ο βασιλιάς της Ιορδανίας Αβδουλλάχ, έλεγε στον μακαρίτη Πατριάρχη Αντιοχείας: "Εσείς οι Ορθόδοξοι έχετε στο παρουσιαστικό σας κάποιο πράγμα που μας κάνει, εμάς τους μουσουλμάνους, να νοιώθουμε σεβασμό. Ενώ εκείνοι οι φραγκοπαπάδες μας φαίνονται σαν πράκτορες υπόπτων υποθέσεων". Αλλά και κάποιοι ιερείς μας που πήγανε σε ξένες χώρες χριστιανικές της Ευρώπης και της Αμερικής, με τα ράσα και τα γένεια, όπως κάνουνε ο Ρώσοι, ήτανε σεβάσμιοι για τους ντόπιους, ενώ στους κουρεμένους φραγκοφορεμένους δικούς μας δεν δείχνανε κανένα σεβασμό σαν σε θρησκευτικούς ανθρώπους. Πολλοί ξένοι μου το τονίσανε αυτό, και γι' αυτό η Εκκλησία μας που στέλνει στις παροικίες παπάδες, έχει ξεπέσει στην συνείδηση των ξένων. Εξ άλλου, το κοστούμι κ' η γραβάτα έχει μεγάλη επίδραση στο ήθος των κληρικών μας που τα φοράνε.**.

Ένας ευλαβής ιερέυς, γνωστός μου, μου έλεγε πώς όταν το βράδυ βγάλη τα ράσα για να κοιμηθή, δεν γνωρίζει τον εαυτό του, και θαρρεί πως η θεία χάρη που νοιώθει όταν τα φορή, φεύγει από πάνω του.

Όπως ο αξιωματικός ή ο αστυνόμος που υπηρετεί την επίγεια εξουσία, φορεί τη στολή του για να γνωρίζεται, έτσι κι' ο ιερωμένος, και πολύ περισσότερο, γιατί υπηρετεί την ουράνια εξουσία πρέπει να φορεί την στολή του, κι' όχι να ντρέπεται, όπως κάνουνε εκείνοι που δεν θέλουν το ράσο. Αν βγάζανε την ιερατική περιβολή τους οι παπάδες και βάζανε πολιτικά, θα βλέπανε τι περίπαιγμα θα παθαίνανε από τους άθρησκους, προπάντων στην επαρχία. Γιατί το ράσο είναι ασπίδα.

Για τούτο, πως αλλοίμονο αν παρουσιασθή ο παπάς στο χωριό με πανταλόνια και με γραβάτα, και το καλοκαίρι με κοντά μανίκια! Ω τι δυστυχία! Ω διάλυση των πάντων! Τι Ελλάδα μπορεί να σταθή πια; Όλα θα διαλυθούνε. Ο παπάς στο χωριό είναι σύμβολο. Σύμβολο θρησκευτικό και εθνικό, ας είναι και αγράμματος, ο πιο απελέκητος. Το ράσο θυμίζει στον λαό την ιστορία του, τις θυσίες του, τους πόνους του, τις χαρές του, και γι' αυτό το ράσο τον ζεσταίνει, του δίνει φρόνημα, πίστη, πεποίθηση, εμπιστοσύνη κι' αγάπη στη φυλή του. Αυτοί που θέλουνε να καταργήσουνε το ράσο και να μοντερνίσουνε την αρχαία όψη του παπά, συλλογιστήκανε καλά τι ζητάνε; Ας ρωτήσουν τους ξενητεμένους Έλληνες τι χαρά και τι κατάνυξη νοιώθουν όταν αντικρύσουν, στις χώρες που ζουν, κάποιον ιερέα

μας με γένεια και με ράσο. Είδα κάπου να γράφει ένας διάκος ευσεβής ότι σε ένα γράμμα που έλαβε από έναν γνωστό του νέον, αλλά έγγαμον ιερέα, που υπηρετεί στην Τασμανία της Αυστραλίας, έγραφε τα παρακάτω λόγια: " το ευχάριστο είναι ότι κατώρθωσα να διατηρώ τα ράσα και τα γένεια μου, και ούτω απολαμβάνω σεβασμού και πολλής εκτιμήσεως από τους ομογενείς της Τασμανίας".

Αλλά ας γυρίσουμε για λίγο ακόμα σε εκείνους που δε μπορούνε να χωνέψουνε το ράσο και τα γένεια των ιερέων από τη μεγάλη "αισθητική" καλλιέργεια που έχουνε.

Ένας απ' αυτούς, που είναι τώρα μακαρίτης κ' ήτανε τότε που ζούσε καθηγητής σπουδαίος της Θεολογίας, με προσκάλεσε στο σπίτι του για να μου δείξη τα "καλλιτεχνήματα" που είχε... Δεν έβλεπα την ώρα και την στιγμή να φύγω από κει μέσα και σαν βγήκα, έκανα τον σταυρό μου, ανασαίνοντας βαθειά, και ευχαρίστησα τον Κύριο που δεν με αξίωσε να γίνω σοφός καθηγητής. Λοιπόν, εκείνος ο φτωχός άνθρωπος, εκείνος ο ψυχικός ξέρακας που περνούσε για σοφός, δεν χώνευε μήτε τα ράσα, μήτε τη βυζαντινή εικονογραφία, μήτε "την βάρβαρον βυζαντινήν μουσικήν, ηνάλωσε δε τας δυνάμεις αυτού μέχρι του θανάτου του, μοχθήσας δια την συγχρόνισιν των εκκλησιαστικών ημών τεχνών"! Θεός συχωρέστον.

*Κ' η μίτρα του δεσπότη (η κορόνα) είναι από τα πλέον επιβλητικά και θαυμαστά καλύμματα, μ' όλο που είναι ρώσικη. Ενώ η τιάρα των καρδιναλίων εκφράζει αλαζονεία και σατανικότητα, είναι και κακού γούστου κατασκεύασμα.

**Κάποιος πολύξερρος και σπουδασμένος και που γνωρίζει καλά τα εκκλησιαστικά πράγματα, μου έλεγε πως από τον καιρό που ιερωμένοι μας βγάλανε τα ράσα, πλήθηνε η κακοήθεια του κλήρου σε κείνη τη χώρα που κατοικούσε.

(Πηγή: [Ο.Ο.Δ.Ε.](#))

Διαβάστε δύο ακόμα αποσπάσματα από το βιβλίο πατώντας στους τίτλους:

[Η ορεινή γυνή: Ταπεινές κι αγιασμένες ψυχές \(Φώτης Κόντογλου\)](#)

[Η δύναμη της πίστης και η αδυναμία της απιστίας \(Φώτης Κόντογλου\)](#)